

Wie zijn hoop vestigt op de spreekwoordelijke ezel en de steen, komt politiek bedrogen uit

Toen in het voorjaar van 2022 de gasprijzen door het dak gingen als gevolg van de Russische invasie in Oekraïne, ontstond blinde paniek onder Europese politici. Stijgende energiekosten konden zij er echt even niet bij hebben. Regeringen worstelden toch al met op hol geslagen post-corona-inflatie en stonden zwaar onder druk van populistische verleidingskunstenaars, die wel raad weten met hoge energierekeningen.

Ministers en premiers togen naar Brussel om bij de Commissie drastische ingrepen te bepleiten. Een plafond op de prijzen, forse accijnsverlagingen, vergunningsvrij boren naar olie, een heimelijke deal met de Russen om gewoon gas van ze te blijven kopen. Praktische, juridische en zelfs morele grenzen vervagen als het energieprijzenmonster met de kop schudt.

Vanuit de Europese Commissie probeerden wij (Frans Timmermans en ik werkten in die tijd aan de Green Deal) de opgewonden politici ervan te overtuigen dat hun roep om lagere prijzen voor olie en gas zou leiden tot meer vraag naar olie en gas en dus tot grotere tekorten aan olie en gas. IJzeren logica, maar politiek van nul en generlei waarde. Overal in Europa regende het dus accijnsverlagingen en prijsplafonds en bleven veel landen, ook Nederland, Poetins oorlogskas spekken met aankopen van Russische olie en Ing. Allemaal vanuit begrijpelijke bezorgdheid over gezinnen die zuchtten onder de stijgende kosten van het levensonderhoud. Maar wie zich serieus druk maakt over huishoudens met een te hoge energierekening komt niet aanzetten met een tijdelijke accijnsverlaging. Je helpt al die Europeanen pas echt, als je hun energielasten permanent verlaagt. Dus: isoleren van woningen, warmtepompen installeren en overstappen van dieselbak naar schoner vervoer.

Maar ja, dan kom je de populisten weer tegen. Dus bleef de structurele hulp grotendeels achterwege. De Green Deal, routekaart naar onafhankelijkheid van grillige fossiele brandstofprijzen, loopt forse vertraging op sinds christendemocraten in Europa gemene zaak maken met extreemrechts uit angst stemmen te verliezen.

Nederland maakte het na een dubbele kiezersrevolte – BBB in de provincie en PVV in het parlement – daarbij zelfs dubbel bont. Niet alleen werd de accijnsverlaging telkens verlengd, ook toen het niet meer nodig was, maar vervolgens werden ook de subsidies op elektrische auto's afgebouwd, offshore

windambities verlaagd en verdween het plan tot grootschalige uitrol van warmtepompen in de prullenbak. Burgers in de kou, bedrijven op de fles. Electoraal is het allemaal verklaarbaar, maar tegenover de mensen die de politiek echt nodig hebben, moeten we ons doodschamen. Want nu de prijzen door de bombardementen op Iran wederom de lucht in gaan, zitten zij nog altijd in een tochtig huis en staan ze bij de benzinepomp tegen een historisch hoge dieselprijs aan te kijken.

Wie dan zijn hoop vestigt op de spreekwoordelijke ezel en de steen, komt politiek bedrogen uit. Er lijkt weinig geleerd. Een rondje door de Tweede Kamer leverde deze week louter compensatie-eisende Kamerleden op. Aan de tafel van Nieuwsuur stelde de minister van Defensie alweer nieuwe accijnsverlagingen in het vooruitzicht.

Het kan veel beter. Als je echt iets wilt doen voor lage inkomensgroepen, kun je de steun beter op hen richten, niet op de miljoenen Nederlanders die de hogere energierekening – zij het mopperend – best kunnen betalen. Je moet vooral de tijdelijke hulp aanvullen met structurele oplossingen. Wie zijn huis kan isoleren, zit er voordeliger bij. Wie elektrisch kan rijden, ‘tankt’ veel goedkoper. Financier dus de verbouwing en aanschaf voor de mensen die dat geld niet op zak hebben. Kost ook nog eens minder, want door de lagere energierekening kan het bedrag deels worden terugbetaald. Zo help je gezinnen, onze fossiele onafhankelijkheid én het klimaat.

Het grootste verschil maak je echter niet met maatregelen, maar met moed. Een halve eeuw geleden, toen de prijzen ook explodeerden omdat de olietoevoer uit het Midden-Oosten wegviel, sprak een politicus het Nederlandse volk toe: ‘We moeten beseffen met elkaar dat we niet kunnen voortgaan met het verbruik van beperkte voorraden brandstoffen en grondstoffen zoals we dat in de laatste kwarteeuw hebben gedaan. Zo bezien keert de wereld van voor de oliecrisis niet terug. We zullen ons blijvend moeten instellen op een levensgedrag met een zuiniger gebruik van grondstoffen en energie.’

Vier jaar na deze woorden won Joop den Uyl 53 zetels. Wie weet durft iemand het weer.

Diederik Samsom